

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2012–2015

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Veronika Barvíková

Trestní proces - mladiství

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jan Černý

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2012-2015

BACHELOR THESIS

Veronika Barvíková

Criminal trial - adolescents

Prague 2015

The Bachelor Thesis Work Supervisor: JUDr. Jan Černý

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 10. 3. 2015

Veronika Barvíková

Poděkování

Tímto bych chtěla velice poděkovat JUDr. Janu Černému za vedení bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje trestnímu právu. V první řadě rozebírá trestní právo obecně, dále se soustřeďuje na trestní právo, které se týká mladistvých pachatelů. V této práci jsou uvedeny též odlišnosti v řízení ve věcech mladistvých a dospělých pachatelů. Závěrem práce je praktická část, která se týká dvou mladistvých, kteří mají z trestním stíháním vlastní zkušenosti.

Klíčová slova

Mladiství, trestní odpovědnost, trestní právo, trestní řád, trestní zákoník, trestnost, trestný čin, provinění.

Annotation

Bachelor thesis deals with criminal law. Firstly, discusses the criminal law in general and focuses on criminal law, which applies to juvenile offenders. In this work are also given the differences in the management of juvenile and adult offenders. Finally, work is the practical part which concerns two juveniles, who have a criminal prosecution experience.

Keywords

Criminal code, criminal law, criminal liability, criminal procedure, crime, juveniles, wrongdoing.

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 TRESTNÍ PRÁVO V ČR OBECNĚ	10
1.1 Trestní zákoník	11
1.2 Zákon o soudnictví ve věcech mládeže	12
1.3 Trestný čin vs. provinění	13
1.4 Čin jinak trestný.....	15
1.5 Zařazení trestného činu (provinění).....	16
1.6 Znaky skutkové podstaty trestného činu (provinění)	16
2 MLADISTVÍ	19
2.1 Trestní odpovědnost mladistvého	19
2.2 Zánik trestnosti	20
2.3 Výchovná, ochranná a trestní opatření.....	21
2.3.1 Výchovná opatření	21
2.3.2 Ochranná opatření	24
2.3.3 Trestní opatření	26
3 TRESTNÍ ŘÍZENÍ	32
3.1 Provádění úkonů řízení	32
3.2 Vazba	33
3.3 Specifika řízení	34
3.3.1 Přípravné řízení.....	35
3.3.2 Řízení před soudem a dokazování.....	35
PRAKTICKÁ ČÁST	37
I. ČÁST	37
II. ČÁST	42
ZÁVĚR	49
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	50
SEZNAM ZKRATEK	51

ÚVOD

Dané téma bakalářské práce jsem si vybrala pro jeho úzkou souvislost s mým osobním životem. Před několika lety jsem se seznámila s jedním člověkem, který mi byl poté velice blízký. Po nějaké době mi byla odkryta jeho trestní minulost. Již před dovršením patnáctého roku věku měl problémy s chováním a také se zákonem. Po dovršení 15 let byl poprvé trestně stíhán a následně i po dosažení dospělosti. Téma jsem si tedy vybrala proto, že o něm mám z praktické stránky poměrně široký rozhled. A v praxi jsem se s trestním řízením mohla seznámit jak v řízení proti mladistvému, tak proti dospělému. Jsem si tedy vědoma značných rozdílů, které jsou dány věkem pachatele.

Cílem této bakalářské práce je tedy vymezit základní pojmy trestního práva a dále jej porovnat s řízeními ve věcech dospělých a mladistvých s hlubším rozbořením právě řízení ve věcech mladistvých.

V první řadě je nutno si upřesnit, o kom tato práce vlastně je. Mladiství jsou totiž dle zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže osoby od 15 do 18 let věku.

Aby mohl být člověk souzen jako mladistvý, musí splňovat zákonnou podmínku, a to tu, že v době spáchání překročil hranici 15 let věku, tzn., že mladistvý obviněný měl 15. narozeniny minimálně den před spácháním trestného činu. Dále pak musí být naplněna i druhá podmínka a tou je nepřekročení 18. roku věku. Jsou-li splněny tyto podmínky a obviněný je ve zmíněném věkovém rozmezí, pak může být souzen a následně trestán jako mladistvý.

Práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol, které jsou dále rozvinuty pro lepší zpřehlednění v podkapitolách.

První kapitola obecně vysvětluje, co je to trestní právo a čím se vlastně zabývá, případně co upravuje. Stručně vymezuje rozdělení trestního práva, a to na trestní právo hmotné a procesní. Dále je tato kapitola rozdělena do šesti podkapitol, které přibližují prameny trestního práva (trestní zákoník a zákon o soudnictví ve věcech mládeže) a zabývají se trestními činy, popřípadě proviněními. Nechybí zde ani odlišení trestného činu od provinění. Je to tedy obecné shrnutí těch nejdůležitějších pilířů trestního práva.

Druhá kapitola je pak zaměřena přímo na mladistvé. Je rozdělena do tří podkapitol, které objasňují kdy je mladistvý trestně odpovědný, kdy zaniká trestnost u

mladistvých a také podmínky a druhy výchovných, ochranných a trestných opatření. Zmíněná opatření jsou pak rozvinuta v dalších podkapitolách.

Třetí kapitola se zaměřuje na trestní řízení. Jsou zde uvedeny podrobnosti trestního řízení ve věcech mladistvých. I tato kapitola má své tři podkapitoly, z nichž jedna se zabývá tím, kdo je vlastně oprávněn provádět úkony řízení, jde-li o řízení ve věcech mladistvých. Druhá podkapitola je zaměřena na výkon vazby, které se u mladistvých příliš mnoho nevyužívá, neboť se soud snaží toto opatření nahradit nějakým jiným. A třetí podkapitola vyzdvihuje specifikace řízení v případech mladistvých. Zejména tedy jak probíhá dokazování, kdo se může zúčastnit hlavního líčení atd.

Čtvrtou kapitolou tvoří praktická část, která se zaměřuje na konkrétní dva mladistvé, kteří byli za svá provinění trestáni. Účelem této kapitoly je vyzdvihnout realitu nad to, co je napsáno v zákoně. V případě jednoho z nich je v práci uvedeno pouze to, co jsem se přímo od souzeného mladistvého dozvěděla. U druhého mladistvého mi byl umožněn rozhovor s ním samotný a z těchto poznatků pak vyplývá postavení mladistvého ke spáchanému provinění.

TEORETICKÁ ČÁST

1 TRESTNÍ PRÁVO V ČR OBECNĚ

V první řadě je nezbytné rozšířit obzor o trestním právu jako takovém, neboť téma této bakalářské práce je jeho nezbytnou součástí.

Trestní právo České republiky spadá do odvětví veřejného práva, jež je součástí českého právního řádu. Jelikož je Česká republika od r. 1989 demokratickým právním státem, tak jeho znaky ovlivnily veškerá odvětví českého práva. Ovšem tato práce se uchyluje k odvětví práva trestního, které se zakládá právě na již zmíněných demokratických principech právního státu, což výrazně odlišuje novou trestněprávní úpravu od staré trestněprávní úpravy. Hlavním účelem trestního práva je především chránit společnost, a to před kriminalitou. Tato ochrana nepřipadá pouze na vybrané subjekty, ale je zaručena všem subjektům českého práva.

Trestní právo je velice širokým pojmem a tudíž je třeba si ho blíže specifikovat. Trestní právo se tedy dělí na dvě odvětví trestního práva, které je třeba od sebe bezpodmínečně rozlišovat. Prvním odvětvím je trestní právo hmotné a druhým odvětvím je trestní právo procesní. Jejich odlišnost bude přiblížena v následujícím textu.

Trestní právo hmotné se zakládá na trestním zákoníku resp. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který je jeho základním pramenem. Tento zmíněný zákon se vztahuje jednak na dospělé, ale též do jisté míry i na mladistvé. Ovšem zde je třeba rozlišovat fakt, že trestní zákoník se vztahuje přímo pouze na dospělé a to v plném rozsahu. Kdežto pro mladistvé je tento zákon výchozím zákonem, protože trestněprávní úprava mladistvých se nachází především v zákoně č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže. Je třeba zmínit, že trestní právo hmotné je primárním právem v tomto odvětví, protože právě ono právo rozhoduje o vině pachatele, která je při kvalifikaci činu prvotní.

Trestní právo procesní se zakládá na trestním řádu, který se dle práva značí jako zákon č. 141/1961. U této materie si nelze neovšimnout, z jakého roku pochází. I když trestní právo hmotné přijalo v roce 2009 novou trestněprávní úpravu, tak toto odvětví se nové „éry“ nedočkal. Nicméně, i když je zákon zastaralý, tak trestní právo se dle něj stále řídí. Je tedy jen otázka času, kdy dojde k jeho novelizaci.

Trestní právo hmotné i procesní utváří jednotné české trestní právo. Trestní právo hmotné má za úkol v první řadě určit, co je trestným činem či proviněním, a jakou sankci lze za něj uložit. Naopak trestní právo procesní upravuje trestní právo hmotné, protože bez něho by nemohly být normy hmotného práva reálně praktikovány. Mezi těmito odvětvími, jak již bylo řečeno, panuje nerozlučné pouto, a to z toho důvodu, že „hmota“ se uplatňuje prostřednictvím „procesu“, kdy normy hmotného trestního práva upravují postup orgánů činných v trestním řízení. Orgány činné v trestním řízení, čímž je policie, státní zástupce a soud, upravují konkrétní spáchané činy (trestné činy u dospělých a provinění u mladistvých), a to tak, aby za ně byl pachatel spravedlivě potrestán. Zde je tedy jednoznačně vidět, čím je jejich společné sepětí dáno, tj. společné aparáty, a taktéž i jejich společné cíle.

1.1 Trestní zákoník

Trestní zákoník a jeho jednotlivé ustanovení jednotlivých paragrafů se obecně zakládají na obecně závazných pravidlech, podle nichž se dále řídí jejich výklad a též i tvorba. Mezi tyto pravidla tedy spadají: účel a funkce trestního zákoníku a dále zásady, které utváří jeho nezbytnou součást.

Účel a funkce spočívají zejména v tom poslání, aby trestní zákoník chránil všeobecně společnost, čímž se myslí zájem společnosti, ústavní zřízení České republiky, dále práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob, a to před trestnými činy (u mladistvých provinění). *Funkce* trestního zákoníku se zakládá na čtyřech základních pojmech. V první řadě se jedná o ochranu funkci, která má za úkol ochránit určité chráněné zájmy společnosti před trestnou činností, což jsou zákonem vymezené hodnoty např. zdraví a život, který uvádí hlava první zvláštní části trestního zákoníku. *Prevence* je směřována pouze na pachatele, a to z toho důvodu, že uložené sankce spočívají ve výchově a vedení řádného života odsouzeného. To pak utváří ve společnosti jakýsi respekt pro budoucí pachatele. *Represivní* funkce slouží zejména k tomu, aby pachatel, který se dopustil protiprávního jednání a byl za něj zároveň odsouzen, byl na základě udělené sankce a vytvořených podmínek převychován. Funkce *regulativní* vytváří rámec neboli právní ochranu, který je mezi pachatelem a

státem. Jinak řečeno, vymezuje podmínky, za niž je stanovena trestní odpovědnost, ale i opak, což je beztrestnost. A též utváří podmínky v podobě uložení sankce, a to může být buďto trest odnětí svobody, výchovné opatření atp.

Základní zásady prolínají celý trestní zákoník, a tudíž slouží jako obecně závazná pravidla, kdy nesmí být s nimi výklad trestního zákoníku v jakémkoliv rozporu. Jelikož je trestní zákoník uspořádán dle viny a trestu, tak jejich smysl je zakládán zejména na těchto zásadách. Základní zásady se dělí na obecné, a pak dále na zvláštní a specifické. Do obecných se řadí např. zásada subsidiarity trestní represe, nebo zásada humanismu atd. Do zvláštních a specifických zásad je dle nauky zařazena např. zásada trestní odpovědnosti za vinu, nebo zákaz dvojího přičítání z hlediska viny atp.

Tyto zmíněné pojmy (účel, funkce a základní zásady) zavazují výklad obecné části trestního zákoníku. Nicméně, trestní zákoník je tvořen ještě zvláštní částí. Tato část obsahuje úplný výčet všech trestných činů (provinění), které se dělí do třinácti hlav a které jsou řazeny podle druhu objektu. Hlava první představuje výčet nejdůležitější, neboť se zde jedná o život a zdraví, což je nejvýznamnější chráněnou hodnotou trestním právem. V této zvláštní části tedy orgány činné v trestním řízení hledají tzv. shodnost či obdobnost některého z uvedených trestných činů, podle kterého bude určité protiprávní jednání pachatele následně kvalifikováno.

1.2 Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Tento zákon č. 218/20013 Sb. doplňuje trestní zákoník a to v tom případě, kdy nepostačí jeho právní úprava. Lze tedy obecně konstatovat, že hlavním účelem tohoto zákona je úprava trestní odpovědnosti mladistvých za protiprávní činy, které jsou stanoveny v trestním zákoníku. S tím jsou dále spojeny podmínky pro uložení opatření, taktéž postupu, rozhodování a výkon o soudnictví ve věci mládeže. Mimo těchto náležitostí vymezuje pojmy, které s mladistvým souvisejí. Tím je míněno např. provinění, a dále konkretizuje, co je míněno pod pojmem mládež a mladiství. Také

uvádí, jaké opatření lze uložit, což může být výchovné opatření, ochranné opatření či trestního opatření atd., přičemž jednotlivé pojmy budou dále v této práci rozebrány.¹

1.3 Trestný čin vs. provinění

Jak je již výše nastíněno, tak souvztažnost těchto dvou pojmů je opravdu velká a do jisté míry totožná. Tato kapitola se bude tedy zabývat především tím, jak tyto pojmy od sebe odlišit. Základní odlišnost pojmu trestný čin a provinění byla již vyřknuta. Ovšem je třeba zavítat do hlubších detailů.

Pojem trestný čin, jakož i provinění, mají spolu mnoho společného. Jde o to, že trestný čin spáchaný dospělým bude dále upraven jen a pouze podle trestního zákoníku, a to v plném rozsahu. Kdežto proviněním se rozumí též „rádoby“ trestný čin, ale je třeba ho od tohoto pojmu odlišovat, protože se vztahuje pouze na mladistvé pachatele, tudíž se nelze odkazovat pouze na trestní zákoník, ale také i na zákon o soudnictví ve věci mládeže. Jenomže, jak již bylo řečeno, tak základním pramenem je trestní zákoník, který upravuje jednak dospělé pachatele, a taktéž je výchozí úpravou pro mladistvé pachatele, pokud zákon neodkáže na jiný předpis tj. zákon o soudnictví ve věci mládeže. Otázka tedy spočívá v tom, proč je trestní zákoník výchozím zákonem a základním pramenem i pro mladistvé? Je tomu tak proto, že trestní zákoník obsahuje společnou úpravu pro oba pojmy, které, jak už výše bylo objasněno, znamenají v jistém smyslu jedno a to samé vyjádření.²

Trestní zákoník je výchozím zákonem pro mladistvé z toho důvodu, že obsahuje mnoho ustanovení, které jsou společné jak pro mladistvé, tak pro dospělé. Tím je např. ustanovení vymezující definici, která určí, co je vinou a za co je třeba uložit trest. Tato definice slouží jako jakési kriminalizační vodítko při hledání viny. Tato definice je ustanovena v § 13 odst. 1, která zní dle zákoníku tak, že trestným činem, resp.

---

¹ ASPI[datovába].Verze 13+. Copyright © Wolters Kluwer ČR, a.s.Důvodová zpráva k návrhu zákona o soudnictví ve věcech mládeže

² KOVÁŘOVÁ, D. Nad zákonem o soudnictví ve věcech mládeže z pohledu praxe. Právo a rodina. 2004, roč. 6, č. 9, s. 1. ISSN 1212-866X

z hlediska směru práce proviněním je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. A dále je dalším podstatným hlediskem i § 12 odst. 2, kde je důležitá zásada zvaná jako subsidiarita trestní represe, která doplňuje uvedenou definici. Je tomu tak proto, že § 13 odst. 1 obsahuje dle právní nauky formální stránku trestného činu, která spočívá ve slovech - protiprávnost a znaky uvedené v takovém zákoně. Zatímco § 12 odst. 2 vyjadřuje materiální stránku, kterou představuje pojem společenská škodlivost, jejíž určení je hodnoceno dle § 39 odst. 2. Všechny tyto uvedené pojmy a znaky musí být naplněny, aby mohl být čin považován za trestný. Podle zmíněných paragrafů je určována primárně především vina, což je zároveň odpovědí na výše položenou otázku, proč je trestní zákoník výchozím zákonem, když se jedná o mladistvé pachatele. Mimo těchto uvedených ustanovení nacházející se v obecné části trestního zákoníku, tak dalším výchozím důvodem, podle kterého se kvalifikace mladistvého pachatele řídí, je zvláštní část trestního zákoníku, kde je vymezen úplný výčet jednotlivých trestných činů.

Když jsou tyto uvedené paragrafy základním hlediskem pro kvalifikaci trestného činu (provinění) čili určení viny mladistvého pachatele, tak je třeba jej blíže charakterizovat.

Formální stránku tvoří jak protiprávnost, tak znaky uvedené v takovém zákoně. Tyto uvedené pojmy utváří tzv. obligatorní podmínky, což jsou podmínky povinné, které musí být bezpodmínečně naplněny, aby se dalo jednání považovat za trestné. Protiprávností je myšleno z pohledu trestní práva to, že je jednání pachatele v rozporu s právní normou, a to v rámci celého právního řádu České republiky. Obecně se protiprávnost dovozuje tak, že, je-li naplněna skutková podstata (uvedená ve zvláštní části trestního zákoníku), tak z té se následně dovodí protiprávnost.

Další povinnou podmínkou jsou již řečené znaky uvedené v takovém zákoně. Ty se podle právní nauky dělí na dvě hlediska. Prvním hlediskem jsou znaky označované jako za obecné, které spočívají v tom, že musí být naplněn jednak věk, ale též i přičetnost a rozumová a mravní vyspělost pachatele. Dalším, neboli druhým hlediskem jsou znaky typové, které představují čtyři jasně dané znaky, které jsou zvané jako objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka – dohromady tvořící skutkovou podstatu uvedenou ve zvláštní části trestního zákoníku.

Materiální stránka je založena na společenské škodlivosti. Společenská škodlivost je dalším povinným znakem, který je požadován trestním právem. Ta vyjadřuje tzv. intenzitu určitého jednání pachatele, který jednal v rozporu se zákonem. Tento pojem tedy znamená, že, pokud je jednání společensky škodlivé, tak je považováno za trestné. Slouží tedy jako určité kriminalizační hledisko, které se řídí podle toho, s jak velkou intenzitou pachatel jednal. Pokud bylo jednání natolik nebezpečné, čili představuje vyšší míru nebezpečnosti pro společnost, pak toto ve výsledku znamená, že je třeba za takové jednání uložit sankci. Zatímco by byla míra společenské škodlivosti spáchána v minimální míře, respektive ne v míře požadované trestním zákoníkem, pak by bylo jednání tzv. mimo-trestné a upravoval by ho jiný zákon, nežli trestní.

1.4 Čin jinak trestný

Čin jinak trestný tvoří nedílnou součást trestního práva hmotného, a to zejména z toho hlediska, že vyjadřuje jakousi beztrestnost. Je tedy třeba jej odlišovat od pojmu trestný čin, jakož i provinění, protože ty jsou dle nauky nazvány jako činy soudně trestné. Činy jinak trestné se vyznačují zejména tím, že tyto spáchané činy jsou za jasně vymezených okolností beztrestné, i když by za normálních okolností byly jednoznačně označeny jako za trestné. Beztrestnost takového činu je kvalifikována už od samého počátku, neboť ho trestní právo označuje jako za čin dovolený, protože buď není protiprávní, anebo není společensky škodlivý. Čin jinak trestným je dalším společným atributem jak pro dospělé, tak i pro mladistvé.

Chybějící protiprávností se má na mysli zejména to, že chybí jeden z požadovaných znaků skutkové podstaty. A jak již bylo výše zmíněno, tak absentuje-li jeden ze znaků, tak dané jednání nelze označit jednak za trestné, ale též ani za protiprávní, protože protiprávnost je utvářena z celkových znaků skutkové podstaty. Tímto absentujícím znakem je tedy subjektivní stránka, která představuje zavinění. Dalším znakem, který by mohl v tomto případě absentovat, je objektivní stránka, která se vyznačuje jednáním, následkem a příčinnou souvislostí mezi jednáním a následkem, přičemž by právě ona chyběla.

Jedná-li se o absenci společenské škodlivosti, tím se rozumí fakt, že zde chybí požadovaná míra škodlivosti, jež požaduje trestní zákoník. Jinak řečeno, jsou to takové činy, které nejsou pro společnost nikoliv nebezpečné, ale spíše jednoznačně a pozitivně přínosné.

Trestněprávní nauka je dělí na tyto jednotlivé okolnosti, a to: krajní nouze, nutná obrana, svolení poškozeného, přípustné riziko a na posledním místě je oprávněné užití zbraně. Tyto přesně po sobě jdoucí okolnosti ustanovuje trestní zákoník od paragrafu 28 – 32.

1.5 Zařazení trestného činu (provinění)

České trestní právo přijalo s novou trestněprávní úpravou nové třídění trestných činů, které se dělí na základní dělení, a to přečiny a zločiny. Zde je opět třeba klást důraz na odlišení, co se týká mladistvých pachatelů a co dospělých pachatelů.

Jedná-li se o dospělé pachatele, tak zde trestné činy třídí právní materie do tří skupin, tj. přečiny, zločiny a podkategorie zločinů tvoří ještě zvlášť závažné zločiny. Pro dospělé je stanovena trestní sazba u přečinů do pěti let, u zločinů od pěti do deseti let a u zvlášť závažného zločinu činní trest odnětí svobody na nejméně deset a více let.

Pokud se jedná o mladistvé pachatele, tak zde se nerozlišují přečiny a zločiny, ale pouze přečiny, neboť zde je trest odnětí svobody stanoven do pěti let. Je tomu tak proto, že zákon jasně říká, že horní hranice trestní sazby u mladistvého nesmí převyšovat pěti let. Stanovenou horní hranici pěti let může „přebýt“ jen zvlášť závažný případ spáchaný mladistvým, kdy zákon povoluje uložit výjimečný trest, který je od pěti do deseti let.

Z těchto dvou předcházejících odstavců je tedy jednoznačně vidět, jaké podstatné rozdíly jsou mezi trestným činem dospělého a proviněním mladistvého.

1.6 Znaky skutkové podstaty trestného činu (provinění)

Skutkovou podstatu trestného činu tvoří čtyři základní znaky, které se nazývají objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Pro trestní právo je velice důležitým hlediskem, protože právě ona tvoří základní strukturu zvláštní části trestního

zákoníku neboli strukturu jednotlivých druhů trestných činů v něm stanovených. Slouží tedy zejména k odlišení trestných činů jednak od sebe navzájem a dále též ke kvalifikaci trestného činu či provinění, kterou provádí orgán činný v trestním řízení, tj. policie.

Všechny jednotlivé druhy trestných činů a jejich příslušná skutková podstata jej charakterizující, jsou chápány jako činy, které jsou pro společnost natolik nebezpečné (škodlivé), že je bylo třeba uvést do trestního zákoníku. To znamená, že je-li spáchán některý z těchto činů jemu podobných či totožných a budou naplněny všechny jeho znaky skutkové podstaty, tak se jedná o trestný čin. Pokud je tomu opakem, tj. myšleno, že není dostatečně naplněna skutková podstata příslušného činu, tak se dle zákona nemůže jednat o čin, který by byl trestný.

Skutková podstata trestného činu je tvořena znaky jak obligatorními, tak v některých případech i znaky fakultativními. Rozdíl mezi nimi lze hledat v tom, že obligatorní znaky, tj. znaky povinné musí být naplněny vždy, aby se jednalo o trestný čin. Fakultativní znaky jsou znaky nepovinné, čemuž se rozumí, že jsou užity jen tehdy, pokud si jej určitý trestný čin ke své charakterizaci vyžaduje.

Objekt – objekt je sám o sobě pouze povinným znakem skutkové podstaty trestného činu, který musí být vždy a bez výjimky naplněn. Tento znak představuje, jak je již výše uvedeno, zákonem stanovený chráněný zájem vůči kterému pak směřuje určitý trestný čin. Tím může být např. život, což je zákonem chráněný zájem, protože je-li spáchán např. trestný čin vražda, tak je objektem právě zmíněný život.

Objektivní stránka – objektivní stránku tvoří zmiňované znaky obligatorní a fakultativní.

Mezi obligatorní znaky spadají pojmy zvané jako jednání, následek a příčinná souvislost mezi jednáním a následkem. **Jednání** – tím je podle výkladu myšleno protiprávní jednání, kterého se dopustil dotyčný pachatel. Jinak řečeno, pachatel projevil vůli navenek, což znamená, že sám o sobě chtěl jednat v rozporu s právním řádem čili protiprávně. **Následek** – následkem se dle právní nauky rozumí porušení či ohrožení zájmu a hodnot, které jsou zákonem chráněny. Je tedy cílem určitého jednání. **Příčinná souvislost** – příčinná souvislost je tzv. „mezičlánek“, který musí být naplněn, neboť spojuje pachatelovo jednání s následkem, který tentýž pachatel zapříčinil.

Jedním z fakultativních znaků je čas, čímž je myšlený určitý časový úsek, kdy byl trestný čin spáchán. Dalším znakem je místo, který vyjadřuje prostor či oblast, kde

se stal trestný čin. A posledním fakultativním znakem je hmotný předmět útoku, čemuž se rozumí jako útoku např. na člověka atp.

Subjekt – za subjekt je podle trestního práva považována ta osoba, jež se dopustila trestné činnosti. Ta se tedy po právu označuje jako pachatel.

Ovšem musí být splněna řada podmínek, kterými jsou – pachatelem je pouze fyzická osoba, která se dopustila protiprávního jednání a zároveň naplnila podmínky požadované trestním právem, což je věk, přičetnost či rozumová a mravní vyspělost, a taktéž svým jednáním naplnila skutkovou podstatu některého z trestných činů uvedených v trestním zákoníku.

Fakultativními znaky jsou buďto zvláštní způsobilost, zvláštní postavení, anebo zvláštní vlastnost.

Subjektivní stránka – subjektivní stránkou se podle trestněprávní nauky rozumí psychický stav pachatele ve vztahu k trestnému činu.

Zde se nachází pouze jedna obligatorní podmínka, za kterou je považováno zavinění. To se dále dělí na zavinění úmyslné, což je mimochodem trestním zákoníkem přímo žádoucí viz § 13 odst. 2. Nebo může být zavinění zapříčiněno z nedbalosti, což opět § 13 odst. 2 říká, že je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li výslovně zákon, že postačí zavinění z nedbalosti.

Do fakultativních znaků se řadí pohnutka, co vedlo pachatele k takovému rozhodnutí. Dále se sem řadí cíl, kterým vyjadřuje, co je účelem pachatele, který jednal protiprávně.

2 MLADISTVÍ

V předchozích částech bylo pojednáváno zejména o obecných věcech, a to se zaměřením na rozdíly pojmu trestný čin a provinění, s čímž se taktéž pojilo odlišení, co se týká mladistvého pachatele a co naopak dospělého pachatele. Od této kapitoly se bude práce zaměřovat pouze na podrobnější charakteristiku mladistvých delikventů.

2.1 Trestní odpovědnost mladistvého

Trestní odpovědnost mladistvého vzniká dosažením věku patnácti let a především spácháním trestného činu zvaného jako provinění. Přesněji řečeno, trestní odpovědnost mladistvého vzniká od druhého dne dosažení patnácti let věku.

Mladiství je za spáchaný trestný čin odpovědný tehdy, pokud byly naplněny formální a materiální znaky trestného činu. Zkoumá se zejména závažnost trestného činu, která musí být více než malá, aby mohl být mladistvý za trestný čin souzený. Dále je předmětem zkoumání též mravní a rozumová vyspělost, a také přičetnost. Stanovený znalec z oboru zdravotnictví pak zkoumá, zda mladistvý v době spáchání trestného činu byl natolik vyspělý, aby mu byly známy následky jeho činu.

Trestní odpovědnost se pak posuzuje také přímo podle věku pachatele. Děti mladší patnácti let jsou absolutně trestně neodpovědné. Mladiství mezi patnáctým a osmnáctým rokem věku jsou pak podmíněně trestně neodpovědní. Stanovení této podmíněné trestní neodpovědnosti pak záleží na výsledku zkoumání rozumové a mravní vyspělosti, případně na odhalení duševní poruchy. Jinak řečeno, mladistvý není trestně odpovědný za předpokladu, že nebyl v době spáchání trestného činu schopen své jednání ovládat. Příčinou výše zmíněných faktů, či výjimek, kdy není mladistvý trestně odpovědný, je zejména duševní či jiná vážná psychická porucha, ale i porucha vyspělosti, a to jak mravní, tak duševní.

Nepřičetnost mladistvého pachatele je definována za pomoci biologického a psychologického kritéria. Větší váhu pro posuzování přičetnosti má pak psychologické kritérium. Mladiství jsou vyšetřováni jak psychologem, tak psychiatrem. Jelikož se u každého člověka formuje osobnost zcela odlišně, je nutné každého mladistvého posuzovat zcela odlišně a individuálně.

Pokud je prokázán zánik odpovědnosti za spáchaný trestný čin, pak jsou orgány činné v trestním řízení toto řízení zastavit, neboť ztráta trestní odpovědnosti je příčinou k zastavení řízení. Pokud je proces již ve stádiu předběžného projednání obžaloby nebo pokud se již koná hlavní líčení, pak je vydán zprošťující rozsudek.

Tento rozsudek však může být vydán pouze za předpokladu, že je prokázáno, že mladistvý tento trestný čin způsobil a následně se zjistilo, že v době jeho spáchání nebyl přičetný a schopný rozpoznat následky svého počínání.

Trestní stíhání mladistvého lze pak také zastavit z toho důvodu, že se u něj po spáchání trestného činu projevila duševní porucha. Byť mladiství v době spáchání trestného činu touto poruchou netrpěl, mohla se u něj objevit například v důsledku spáchaného činu a to v takové míře, že by pro něj trestní stíhání a následný uložený trest neměl smysl, neboť by tento trest nebyl schopen pochopit a brát jako nápravu čehosi.

Ze stejného důvodu lze také odložit výkon trestu nebo jej přerušit.

2.2 Zánik trestnosti

Trestnost může zaniknout dvojím způsobem, a to účinnou lítostí a dále pak promlčením trestního stíhání.

Účinnou lítost lze uplatnit pouze u trestných činů, za jejichž počín nemůže být udělen trest odnětí svobody přesahující hranici pěti let. Pokud se mladistvý dopustí závažnějšího trestného činu, lépe řečeno přečinu, jde-li o mladistvého, pak trestnost tímto způsobem nemůže zaniknout.

Pokud se mladiství po spáchání trestného činu snaží dát věci do původního stavu, nahradí škodu vzniklou poškozenému, nebo se pokusí věc napravit, pak může být brán zřetel na účinnou lítost a může tak dojít k zániku trestnosti.

Další možností, jak může zaniknout trestnost je promlčení trestního stíhání. Tento případ může nastat až po uplynutí promlčecí doby, která je u různých druhů trestných činů nebo provinění odlišná. Tato promlčecí doba se odvíjí od výše trestu, kterou lze za daný trestný čin uložit. Možnosti jsou následující:

- 10 let - pokud lze stanovit výjimečný trest
- 5 let - je-li horní hranice trestu odnětí svobody 10 let a výše

- 3 roky - u ostatních provinění

2.3 Výchovní, ochranná a trestní opatření

Opatření, která se ukládají mladistvým, jsou trojího druhu, a to opatření *výchovné, ochranné a trestní*.

Tyto opatření by měly mít vliv na další rozvoj mladistvého, jak na jeho sociální a mravní vývoj, tak na jeho lepší začlenění do společnosti. Stejně tak by mladistvého měly chránit před okolními vlivy, které by ho mohly opakovaně lákat k další trestné činnosti.

Soud se ve většině případů trestání mladistvých snaží nejprve využít výchovných či ochranných opatření, až v nejzazším případě, či je-li mladistvý trestán již po několikáté, pak soud přistoupí k uložení trestního opatření.

Je všeobecně známo, a to na základě nejrůznějších studií, že je snazší takzvané převychovat mladého člověka, na rozdíl od člověka, kterému je např. třicet až čtyřicet let. U mladé osobnosti, ještě nejsou zvyky a návyky natolik ukotveny, aby musely zůstat trvalým vzorcem chování člověka. Oproti tomu u staršího člověka už se jeho návyky a vzorce chování dají jen těžko formovat opačným směrem, než jak je zvyklý.

Výchovná opatření lze mladistvému uložit již před samotným rozhodnutím soudem. Toto však lze před vydáním rozhodnutí uložit pouze se souhlasem mladistvého, následně po vydání rozhodnutí již k souhlasu mladistvého není souhlas potřeba.³

Nyní bude podrobněji nahlédnuto do jednotlivých opatření ukládaných mladistvým:

2.3.1 Výchovná opatření

Toto opatření může být použito buď samostatně nebo v souvislosti s jiným druhem opatření, ať už s trestním či ochranným. Tato opatření lze uložit maximálně na

---

³ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. aj.: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3 vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2011. s. 3. ISBN 978-80-7400-350-9

dobu tří let. Pokud je toto opatření ukládáno společně s uložením zkušební doby při podmíněném odsouzení, pak toto opatření nesmí být uloženo na delší dobu, než je stanovená zkušební doba.

Soud může uložit takovéto výchovné opatření, čímž jsou:

- Dohled probačního úředníka
- Probační program
- Výchovné povinnosti
- Výchovné omezení
- Napomenutí s výstrahou

Dohled probačního úředníka - mezi výchovná opatření patří dohled probačního úředníka. Probační úředník má pak za úkol sledovat změny chování mladistvého. Kontroluje, zda mladiství plní uložené úkoly a zejména sleduje, zda chování mladistvého spěje k lepšímu. Probační úředník má nejen kontrolní funkci nad mladistvým, má mu také pomáhat v situacích, kdy si sám mladistvý neví rady. Například pokud si mladistvý vybírá školu či zaměstnání, měl by mu být probační úředník nápomocen v tom smyslu, že by mu měl být schopen poradit určité kroky a především povinnosti, které musí mladistvý pro získání zaměstnání splnit (např. pomoci vypracovat životopis). Zkrátka by probační úředník měl mladistvému pomoci se rozvíjet tím správným směrem.

Mladistvý by pak měl při uložení tohoto výchovného opatření poskytnout veškerou součinnost, jednak nesmí bránit probačnímu úředníkovi v kontrole jeho obydli, musí se pravidelně ve stanovených termínech dostavovat k probačnímu úředníkovi tak, jak je mu určeno. Pokud se nemůže dostavit, je povinen se řádně omluvit a svou neúčast zdůvodnit. Pokud je příčinou nedostavení se k probačnímu úředníkovi například zaměstnání, je probační úředník oprávněn zkontrolovat, zda mladistvý nelhal. Další povinností mladistvého je povinnost o všem probačního úředníka informovat, ať už jde o nástup do školy, do zaměstnání, či změnu bydliště. Zkrátka probační úředník musí mít přehled o tom, kde se mladistvý zdržuje a co dělá.

Probační program - probační program schvaluje ministr spravedlnosti a zapisuje se do seznamu probačních programů. Tento seznam vede Ministerstvo spravedlnosti.

Soudce nebo státní zástupce může mladistvému uložit povinnost plnit probační program, pokud je šance, že takto zvolený postup povede mladistvého k nápravě a pokud s tímto řešením mladiství souhlasí. Pokud je mladistvému tato povinnost uložena, pak mladistvý podstupuje zejména sociální výcvik, chodí do psychologické poradny a zúčastní se terapeutických programů. Probační program má dále za úkol mladistvého rozvíjet ve smyslu sociálních dovedností a měla by formovat osobnost mladistvého.

Samozřejmě s sebou toto opatření nese značné omezení v osobním životě mladistvého. Během tohoto programu by také měl mladistvý urovnat vztahy s poškozeným, a to například formou náhrady škody, omluvy či vrácení věci do původního stavu.

O ukončení tohoto programu informuje probační úředník soud či státního zástupce. Zpráva o ukončení obsahuje popis, jak mladistvý probační program zvládal a jakých dosáhl výsledků.

Výchovné povinnosti – též soud může mladistvému uložit výchovné povinnosti. Ty spočívají zejména v povinnosti bydlet s rodiči, či jinou dospělou osobou, která je zodpovědná za jeho výchovu a musí dohlížet na chování mladistvého. Dále může být obviněnému uložena povinnost vyrovnat se s poškozeným co do výše jemu vzniklé škody související s protiprávním jednáním mladistvého. Tomuto může být uložena povinnost uhradit škodu, byť v měsíčních splátkách. Při ukládání této povinnosti se přihlíží na možnosti mladistvého, zda disponuje finančními prostředky, kterými by mohl splnit tuto povinnost.

Pokud je mladistvý závislý na drogách či alkoholu, může mu být uložena povinnost podrobit se léčbě závislosti.

Mladistvému může být též uložena povinnost vykonávat bezplatně v jeho volném čase společensky prospěšné práce. Tato povinnost se však ukládá pouze, je-li mladistvý k tomuto zdravotně způsobilý. Tyto práce navíc nesmí nijak zasahovat do jeho školní docházky, či pracovních povinností. Mohou být prováděny maximálně čtyři hodiny denně, týdně nesmí přesáhnout délku osmnácti hodin a celková výše nesmí přesáhnout 60 hodin.

Výchovná omezení - výchovná omezení může též nařídit soud nebo státní zástupce v přípravném řízení. Jedná se zejména o zákaz navštěvování nejrůznějších

akcí, zařízení, míst či styk s určitými osobami. Přesné vymezení toho, co je zakázáno, musí být obsaženo v rozhodnutí o uložení výchovných omezení.

Dalším omezením může být také zákaz změny pobytu či zaměstnání bez předchozího informování probačního úředníka.

Stejně tak může být zakázáno hrát hazardní hry, či užívat návykové látky.

Tato omezení stejně jako u předchozího případu nesmí nijak zasahovat do výkonu zaměstnání či školní docházky.

Napomenutí s výstrahou - napomenutí s výstrahou může soud nebo státní zástupce sdělit mladistvému před jeho zákonnými zástupci. Mladistvému je vytknut jeho protiprávní čin, jeho následek a také mu je sděleno, co hrozí v případě, že by se takového činu dopustil opakovaně.

Pokud byl mladistvý pouze napomenut s výstrahou, hledí se na něj jako na neodsouzeného.

2.3.2 Ochranná opatření

Ochranná opatření mají za úkol příznivě ovlivnit mravní, duševní a sociální vývoj mladistvého. Taktéž by měly chránit společnost před činy, které by mohl mladistvý páchat. Tyto opatření mají hlavní cíl v tom, změnit pohled mladistvého na určité věci, zejména na jeho chování. Mladistvému by během těchto opatření mělo dojít, co dělal špatně a jak by se měl chovat, aby se choval v souladu se zákonem a nehrozil mu žádný postih.

Mezi ochranná opatření patří pak následující:

- ochranné léčení
- zabránění věci
- ochranná výchova

Ochranné léčení - ochranné léčení má dvojitý význam. Jednak by toto opatření mělo chránit společnost před možným nebezpečným hrozcím ze strany mladistvého, a pak by především mělo vést k zařazení mladistvého do běžného života. Jde-li o

mladistvého, který je závislý na návykových látkách, pak má ochranné léčení především za úkol zbavit této závislosti.

Ochranné léčení se ukládá mladistvému, který se v důsledku své nepřičetnosti či duševní poruchy dopustil trestného činu. Dále pak tomu, jemuž soud snížil trest odnětí svobody pod spodní hranici trestní sazby a je toho názoru, že by snížení sazby a současná léčba vedla k nápravě mladistvého. Nelze opomenout, že toto opatření může soud uložit namísto trestního opatření, neboť se lze domnívat, že ochranné léčení bude mít lepší účinky.

Ochranné léčení mladistvému nařídí soud a to buď formou ústavní léčby, nebo ambulantně. Soud o tomto opatření rozhodne na základě znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, a to zejména psychologie a psychiatrie.

Zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty - tímto prostředkem se mladistvému odjímá věc nebo jiná majetková hodnota, která by mu umožňovala páchat trestnou činnost. Jde zejména o zbraně, drogy či jiné náčiní, které může být používáno k trestné činnosti či mohla být touto činností získána.

Věc, která může být předmětem zabránění, musí mít pro mladistvého nějakou hodnotu. Nebude tedy zabrán například kámen, kterým byl spáchán trestný čin, respektive provinění.

Zabrána může být také jiná majetková hodnota. Tímto se rozumí například pohledávka či podíl ve společnosti.

Pokud k záboru věci dojde, musí soud v rozhodnutí tuto věc řádně označit a specifikovat tak, aby nemohlo dojít k její záměně s věcí jinou (podobnou). Jde-li třeba o bankovku, musí být uvedeno číslo bankovek.

K zabránění věci či jiné majetkové hodnoty může dojít jen během řízení, nikoliv po vydání rozsudku, kde o tomto záboru není zmínka. Soud nemůže dodatečně dospět k rozhodnutí, že věc mladistvému zabere. Jakmile je řízení ukončeno pravomocným rozhodnutím, již zabrat věc nelze.

Ochranná výchova - opatření v podobě ochranné výchovy ukládá soud v případě, že výchova mladistvého v jeho vlastní rodině není toliko efektivní, aby ovlivnila jeho chování. Někdy dochází k zanedbání výchovy, pak je toto opatření zcela na místě.

Soud určuje, na jak dlouhou dobu musí být mladistvý v ochranné výchově. Toto opatření může však trvat nejdéle do osmnácti let věku. Ve výjimečných případech může být opatření prodlouženo do devatenácti let.

Soud může během doby, na kterou byla ochranná výchova uložena, toto opatření zrušit, pokud se zlepšily podmínky v jeho vlastní rodině a může tuto funkci vykonávat právě ona.

Pokud se mladistvý nemůže podrobit tomuto opatření ihned, jakmile je mu uloženo, a to ať už ze zdravotních důvodů či důvodu plné kapacity výchovného zařízení, tak je nařízen dohled probačního úředníka.

Uložené opatření ochranné výchovy se vykonává ve školských zařízeních, kterými jsou - *dětský domov, dětské domov se školou, diagnostický ústav, výchovný ústav*

Při uložení opatření ochranné výchovy se zpravidla mladiství nejprve umisťují do diagnostického ústavu, kde se s nimi dále pracuje a probíhají zde různá pozorování a vyšetření, na jejichž základě se poté určuje, kam bude mladistvý dále umístěn.

2.3.3 Trestní opatření

Trestní opatření se ukládá zejména při spáchání závažnějších přečinů. Mladistvému působí větší újmu než výše uvedená opatření, a proto má na mladistvého více působit. Trestní opatření se ukládá až poté, pokud se prokáže, že výchovné ani ochranné opatření by na mladistvého neměly žádný účinek.

Při uložení trestních opatření se nesmí opomenout, že tyto nemohou bránit mladistvému v jeho rozvoji a nesmí na něj negativně působit. Cílem by tedy neměla být újma mladistvému, nýbrž jeho náprava.

Soud může mladistvému uložit následující trestní opatření:

- obecně prospěšné práce
- peněžitě opatření
- peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu
- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty
- zákaz činnosti

- vyhoštění
- domácí vězení
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- odnětí svobody podmíněné na zkušební dobu
- odnětí svobody podmíněné na zkušební dobu s dohledem
- odnětí svobody nepodmíněné

Výčet trestních opatření, které jsou zde zmíněny, je taxativní. Nelze jej tedy nijak upravovat. Rozhodne-li se soud uložit mladistvému trestní opatření, musí použít některé z uvedených. Soud nemusí mladistvému uložit pouze jedno z těchto opatření, ale i několik současně.

Jelikož mají mladiství ještě celý život před sebou a není v zájmu soudu, aby byl brzděn jejich rozvoj a vývoj, snaží se soud ukládat opatření jiná než odnětí svobody. Toto by mohlo v mladistvých zanechávat stopu, kterou by se poté nesli celý život. Soudy tedy k odnětí svobody u mladistvých přistupují pouze u závažných případů a je-li dostatečně prokázána rozumová a mravní vyspělost mladistvého, díky které si měli být vědomi, čeho se dopouští.

Při určování trestního opatření se trest stanovuje dle kritérií - *účel trestního opatření, přiměřenost trestního opatření, povaha a závažnost činu, možnosti nápravy a poměry mladistvého, chování mladistvého pachatele po činu, okolnosti polehčující a přitěžující, zvláštní podmínky.*⁴

Obecně prospěšné práce - trestní opatření ve formě obecně prospěšných prací může být mladistvému uloženo tehdy, pokud by případný trest odnětí svobody měl horní hranici do pěti let. Pokud by byla hranice překročena, nelze takový trest nahradit prospěšnými pracemi. Tento trest se ukládá zejména za nedbalostní a úmyslné provinění.

---

⁴ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. aj.: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3 vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2011. s. 3. ISBN 978-80-7400-350-9, str. 260

Vedle tohoto opatření může soud uložit mladistvému též výchovné opatření, pokud nabude dojmu, že by toto bylo vhodné s ohledem na míru závažnosti provinění a zejména na typ provinění.

Pokud je mladistvému uloženo opatření obecně prospěšných prací, pak musí mladistvý v době volna vykonávat tuto činnost, a to bezplatně. Jedná se zejména o úklid a údržbu veřejného prostranství, budov a komunikací. Tuto činnost mladistvý vykonává bezplatně a v časovém rozsahu, který je mu určen. Mladistvým se ukládají prospěšné práce na dobu 50 - 150 hodin. Počet hodin, které musí mladiství odpracovat, musí být zmíněný v rozsudku. Tento počet hodin, vyneseny v rozsudku pak musí mladistvý dodržet. Nelze jej snížit ani zvýšit. Stejně tak soud v rozsudku určí jaký druh práce a na jakém místě jej musí mladistvý vykonávat. O těchto podrobnostech soud rozhoduje na návrh probačního úředníka.

Při ukládání opatření obecně prospěšných prací je nutné brát zřetel na to, zda vůbec mladistvý tyto práce může vykonávat. Zda mu tuto činnost dovoluje jeho zdravotní stav. Určený počet hodin prospěšných prací totiž musí mladistvý vykonat osobně. Není přípustné, aby za něj tuto činnost vykonával někdo jiný.

Taktéž je při ukládání tohoto opatření vhodné zjistit, jaký má mladiství k tomuto opatření postoj, neboť kdyby tyto práce odmítal vykonávat, je jasné, že toto opatření pro něj nebude mít žádný přínos. Spíše naopak.

Pokud mladistvý nevykonává trest, jaký mu byl rozhodnutím soudu uložen, bere se jeho počínání jako maření výkonu rozhodnutí a za to mu soud může uložit trest odnětí svobody. K této přeměně trestu dojde tehdy, pokud mladistvý nevede řádný život či nevykonává trest tak, jak mu byl uložen. Pokud soud rozhodne o přeměně trestu, pak každá nevykonaná hodina prospěšných prací se přepočítává jako jeden den odnětí svobody.

Zákaz činnosti - opatřením spočívajícím v zákazu nějaké činnosti se zamezuje mladistvému činit cosi, čímž se může dopouštět provinění. V § 73 odst. 3 trestního zákoníku jsou vymezeny činnosti, které může soud zakázat, jsou jimi: výkon funkce, povolání, zaměstnání, výkon činnosti ke které je třeba zvláštní povolení a dále výkon činnosti upravené zvláštním právním předpisem.

Soud nemůže mladistvému zakázat činnost, která nějak souvisí s přípravou k jeho budoucímu povolání. Je tedy povinen nejprve před vydáním rozhodnutí tuto skutečnost zjišťovat.

Činnost může být mladistvému zakázána nejméně na jeden rok a nejvýše na pět let. Tyto sazby musí být vždy dodrženy. Nelze je překročit, v zásadě ani snížit. Snížení je možné dosáhnout jen podmíněným upuštěním od výkonu trestu.

Zákaz činnosti počíná běžet dnem nabytí právní moci rozsudku a končí uplynutím doby, na kterou byl uložen.

Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce - tento zákaz se mladistvému ukládá, pokud se provinění dopustil v souvislosti s nějakou takovou akcí.

Při ukládání tohoto opatření musí soud v rozsudku jednoznačně určit, jakých akcí se zákaz týká, aby bylo toto opatření kontrolovatelné. Kontrolu pak vykonává probační úředník.

Minimální doba, na kterou se toto opatření mladistvým ukládá, není zákonem stanovena, avšak nemůže převýšit dobu pěti let.

Vyhoštění - opatření ve formě vyhoštění může být uloženo pouze cizinci, který není občanem České republiky. Soud rozhodnutím rozhodne o vyhoštění a následně Policie České republiky rozhodne o zemi, do které bude cizinec vyhoštěn. Tento trest se u mladistvých ukládá na dobu jednoho roku až pěti let.

Peněžité opatření - peněžité opatření se mladistvému ukládá zejména jako náhrada krátkodobého odnětí svobody. Jeho hodnota se udává v denních sazbách, které činí minimálně 100 Kč a maximálně 5 000 Kč. Platba těchto sazeb může být stanovena na 10 až 365 dnů.

Tento trest se však ukládá pouze mladistvým, kteří disponují finančními prostředky (je-li výdělečně činný, či umožňují-li to jeho finanční poměry). Právě z těchto důvodů se tento trest příliš často neukládá, neboť většina mladistvých ve svém věku nemá příliš mnoho majetku či financí.

Peněžité opatření dále může znamenat náhradu škody poškozenému. Pak soud rozhodne o výši škody, kterou musí mladistvý uhradit a určí, zda musí dojít k plnění do patnácti dnů od právní moci rozsudku nebo do doby, jenž určí soud. Soud může rozhodnout o tom, zda musí být škoda uhrazena jednorázově, či ve splátkách. Tato informace musí být jasně uvedena ve výroku rozhodnutí.

Peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu - soud může mladistvému uložit peněžní opatření, avšak také ho může podmíněně odložit. Pokud mladistvý splní podmínky, které mu soud uloží, nemusí tedy dojít k peněžnímu plnění ze strany mladistvého. Podmíněné odložení peněžního opatření může být odloženo až na tři roky.

Nejčastější podmínkou je pak vedení řádného života. Řádný život není nikde přesně definován, ale má se za to, že mladistvý musí dodržovat právní a společenské normy, pokud studuje, pak musí dodržovat školní docházku, nesmí být opětovně trestán a především se nesmí dopouštět žádných provinění ani přestupků.

Odnětí svobody - podle § 31 odst. 1 zák. o soudnictví ve věcech mládeže se trestní sazby odnětí svobody stanovené v trestním řízení u mladistvých snižují na polovinu, přičemž horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok.

Ve zvláštních případech může být též uložen také trest odnětí svobody v délce 5-10 let. Takovým případem je například teroristický útok, sabotáž nebo vražda.

Trest odnětí svobody může být uložen tehdy, pokud soud nabude přesvědčení, že by žádné jiné opatření nebylo účinné.

Mladistvý může být z výkonu trestu propuštěn po uplynutí poloviny tresty, respektive po uplynutí dvou třetin trestu. Pokud se však projeví změna chování, samozřejmě v kladném slova smyslu, pak může být mladistvý podmíněně propuštěn jeho před uplynutím této doby.

Podmíněné odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem - Účelem těchto opatření je dát možnost mladistvému změnit své chování a ukázat, že ve skutečnosti není kriminálníkem. V těchto případech soud vydá odsuzující rozsudek, ve kterém však mladistvému určí zkušební dobu. Tato doba může být dlouhá minimálně rok a maximálně tři roky, výjimečně ji lze dále prodloužit ještě o dva roky. Během určené zkušební doby musí mladistvý vést řádný život a v případě podmíněného odsouzení s dohledem se pak musí pravidelně dostavovat k probačnímu úředníkovi, který na něj takzvaně dohlíží. Probačnímu úředníkovi musí taktéž sdělovat informace o místě svého bydliště a zaměstnání, případně školy. Dále mu musí umožnit vstup do svého obydlí za účelem kontroly.

Podmíněně lze odložit jen trest, jehož trestní sazba nepřevyšuje tři roky. Pokud by tedy byl mladistvý odsouzen k trestu odnětí svobody na dobu delší než tři roky,

nemohlo by být toto opatření použito. Soud zkoumá před uložením tohoto trestu nejprve to, zda vůbec bude tento trest na mladistvého dostatečně působit. Pokud by vznikly pochybnosti o tom, že je tento trest pro mladistvého dostačující, musel by soud zvolit jiný z trestů. Pochybnosti o funkčnosti opatření by mohly vzniknout například z charakteru mladistvého, či jeho přístupu k povinnostem.

3 TRESTNÍ ŘÍZENÍ

Veškeré úkony v trestním řízení ve věcech mladistvých musí být brány jako zvláštní řízení a nelze v případě těchto řízení postupovat stejně jako v trestních věcech dospělého člověka.

Policejní orgán, který je kompetentní k řešení případu musí spolupracovat s Orgánem sociálně-právní ochrany dětí a dále také s Probační a mediační službou. Celé řízení se tedy musí řídit zejména zákonem o soudnictví ve věcech mládeže a v případě, že určité okolnosti tento zákon přímo neupravuje, pak tedy trestním řádem.

Základním kamenem v trestním řízení je vůbec fakt, že k nějakému provinění došlo. Orgán činný v trestním řízení se o takovémto činu musí nejprve dozvědět, aby mohl provádět další úkony. Buď tedy dojde k tomu, že někdo přijde provinění oznámit na Policii České republiky, nebo toho provinění odhalí sami strážníci policie. Samozřejmě také nemůže být vyloučeno, že se pachatel k činu přizná sám.

3.1 Provádění úkonů řízení

Ve věcech mládeže by měly veškerá provinění řešit pouze osoby, které mají k jednání s mladistvými patřičné vzdělání. Je nutno dbát zejména na psychickou a duševní stránku mladistvého, proto se k němu musí přistupovat jinak než k dospělému člověku. Úkony řízení ve věcech mladistvých tedy vykonávají policisté, státní zástupci a soudci, kteří se specializují výslovně na mladistvé.

Trestní stíhání mladistvého se zahajuje usnesení o zahájení trestního stíhání. Toto mladistvému doručuje policejní orgán.⁵

---

⁵ FRYŠTÁK, M. Možnosti postupu policejního orgánu před zahájením úkonů trestního řízení – je stávající stav vyhovující? Státní zastupitelství. 2010, roč. 7, č. 5, s. 22-23. ISSN 1214-3758

3.2 Vazba

Podle § 46 zákona o soudnictví ve věci mládeže lze mladistvého umístit do vazby pouze tehdy, pokud nelze tohoto účelu docílit jiným způsobem. Pokud je mladistvý vzat do vazby, pak musí policie bezprostředně informovat jeho zákonného zástupce, zaměstnavatele, Probační a mediační službu a OSPOD. Byla-li mladistvému uložena ochranná výchova, pak musí být vyrozuměno také výchovné zařízení.

Uvalení vazby na mladistvého se snaží soud vždy vyhnout, neboť by toto opatření mohlo mít fatální vliv na další psychický vývoj mladistvého. Soud musí vždy nejprve zkoumat, zda není možné účelu vazby dosáhnout jinak. Státní zástupce se musí k tomuto vyjádřit do spisu. Buď navrhne jiné opatření, nebo zdůvodní, proč tohoto účelu nelze dosáhnout jinak. Mladistvý sám může podat návrh na jiné opatření. K tomuto se poté též státní zástupce vyjádří a soud buď jeho návrh přijme či ho odmítne. Vzetí mladistvého do vazby je tedy nejzazším řešením, neboť může výrazně ovlivnit jeho psychiku a další rozvoj a vývoj.

Důvody vazby jsou u mladistvých totožné s důvody vazby u dospělého člověka. Jsou jimi tedy obavy, že uprchne či že se bude skrývat a vyhýbat řízení, dále pak obava, že bude mladistvý působit na svědky a nelze opomenout také obavu z toho, že bude i nadále pokračovat v trestné činnosti. Toto jsou tři důvody pro vzetí mladistvého do vazby. Státní zástupce ve svém návrhu na vzetí mladistvého do vazby musí vždy uvést, ze kterého z těchto důvodů má být mladistvý umístěn do výkonu vazby. Tyto důvody se mohou během řízení měnit, pak je státní zástupce povinen o této skutečnosti informovat soud pro mládež a ten následně vydá usnesení o změně důvodu vazby.

Pokud je mladistvý stíhán pro provinění, za něž hrozí trest odnětí svobody na dobu kratší než dva roky, nebo za nedbalostní provinění, u něhož trest odnětí svobody nepřevyšuje tři roky, pak mladistvý nemůže být vzat do vazby. Soud by na něj mohl uvalit vazbu jen z důvodu, že se vyhýbá předvolání k soudu, skrývá se apod. Rozhodnutí o umístění mladistvého do vazby vydává soud pro mládež.

V § 73 trestního řádu je výčet možných prostředků, jejichž prostřednictvím by se dalo dosáhnout stejného účelu jako vazby. Tento výčet lze použít i pro účely trestního řízení proti mladistvému a jsou jimi zejména: písemný slib mladistvého, dohled probačního úředníka, záruka důvěryhodné osoby a peněžní záruka. Dále vazbu pak

může nahradit například umístění do výchovného zařízení či umístěním do péče důvěryhodné osoby. Kdykoliv během vazebního stíhání mladistvého, může být vazba nahrazena některým z těchto prostředků.

Pokud je mladistvý vzat do vazby, pak ale vazba nesmí trvat déle než dva měsíce, a pokud jsme o zvlášť závažné provinění, pak nesmí trvat déle než šest měsíců. Pokud však během této doby není případ vyřešen, může být vazba prodloužena buď znovu o dva měsíce, či o šest měsíců. K prodloužení vazby může dojít pouze jednou v přípravném řízení a jednou v řízení před soudem. Návrh na prodloužení vazby předává státní zástupce soudu pro mládež nejpozději 15. den před skončením vazby. Pokud patnáctidenní lhůtu státní zástupce nedodrží, pak musí být mladistvý propuštěn z výkonu vazby nejpozději den po skončení lhůty, na kterou byl do vazby umístěn.

Během výkonu vazby může mladistvý požádat o propuštění. O jeho propuštění pak rozhoduje soud pro mládež, který jí buď vyhoví, nebo ji zamítne.⁶

3.3 Specifika řízení

Jelikož mladistvý není ještě natolik vyspělý, aby mohl svá práva hájit sám, musí mít již od samého počátku, kdy je proti němu zahájeno řízení, svého obhájce. Pokud nemá dostatek finančních prostředků na to, aby si obhájce mohl dovolit, je mu přidělen soudem. Na rozdíl od dospělého člověka musí mít mladistvý obhájce již od samého začátku, i když není ve výkonu vazby.

Další specifickou možností řízení ve věci mladistvých je ta, že mladistvého může zastupovat jeho zákonný zástupce ať už při výběru jeho obhájce, nebo v podání žádostí či stížností. Zákonný zástupce má také možnost zúčastnit se úkonů, kterých se může zúčastnit mladistvý a může podávat různé návrhy (na provedení důkazů, způsob rozhodnutí, na vykonávací řízení, na postup řízení)

Ve věci řízení proti mladistvým je dále zákonem omezeno zveřejňování informací. Není též možné, aby se hlavního líčení zúčastnila jakákoliv veřejnost. Nelze

---

⁶ PAROULKOVÁ, V. Vazba mladistvých podle zákona č. 218/2003 Sb. a k možnosti zjednodušení trestního řádu ve věcech vazby. Trestní právo. 2004, roč. 9, č. 6, s. 13. ISSN 1211-2860

tedy zveřejňovat především jméno, datum narození, bydliště ani žádné jiné informace, díky nimž by mohl být mladistvý identifikován. Toto opatření se vztahuje také na ostatní osoby zúčastněné při řízení.⁷

Dále nesmí být opomenuto, že v trestním řízení proti mladistvému, nemůže být vydán trestní příkaz, na rozdíl od trestního řízení u dospělého.⁸

3.3.1 Přípravné řízení

Mezi úkony v přípravném řízení patří zejména zahájení trestního stíhání, výslech obviněného, svědků a znalců, rekonstrukce, domovní prohlídka, rekognice.

Již v přípravném řízení mohou být užita výchovná opatření, avšak do doby vydání rozhodnutí lze toto opatření využít pouze se souhlasem mladistvého.

Během přípravného řízení jsou orgány činné v trestním řízení povinny zejména zjistit, v jakých poměrech mladistvý žije, jaký vedl dosud život, a dále také jaký je jeho zdravotní a psychický stav. Jeho stav je velmi důležitý především pro rozhodnutí, jaký trest bude mladistvému uložen.

Státní zástupce dbá v přípravném řízení na to, aby bylo s mladistvým zacházeno ohleduplně s ohledem na jeho věk.

3.3.2 Řízení před soudem a dokazování

Mezi úkony prováděné v řízení před soudem pak patří především zasedání o předběžném projednání obžaloby, hlavní líčení, rozhodnutí samosoudce o vrácení věci státnímu zástupci k došetření.

---

⁷ SOTOLÁŘ, A. K ochraně soukromí mladistvých podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. *Trestněprávní revue*. 2004, roč. 3, č. 4, s. 129. ISSN 1213-5313

⁸ ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. aj.: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3 vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2011. s. 3. ISBN 978-80-7400-350-9

Hlavního líčení ve věci mladistvých se nemůže zúčastnit veřejnost. Výjimku tvoří pouze zákonní zástupci a příbuzní obžalovaného v přímém pokolení, jeho dva důvěrníci a dále pak také zákonní zástupci poškozeného.

Mladistvý však může sám požádat o to, aby hlavní líčení bylo veřejné. Soud pak v takovém případě zkoumá, zda je to v jeho zájmu či nikoliv.

Hlavní líčení však nemůže proběhnout v nepřítomnosti mladistvého ani jeho obhájce.

Soud musí v první řadě brát ohledy na zprávu o poměrech mladistvého a jeho životní situaci. Tato zpráva musí být vypracována v každém řízení proti mladistvému v rámci přípravného řízení. Následně při hlavním líčení proběhne provedení všech důkazů a taktéž výslech svědků či znalců. Nakonec je veřejně vyhlášeno usnesení, proti němuž může obžalovaný, státní zástupce či poškozený podat stížnost. Stížnost proti usnesení má na usnesení odkladný účinek a usnesení tedy nenabývá právní moci.

PRAKTICKÁ ČÁST

Tato část se věnuje konkrétním dvěma mladistvým, kteří byli souzeni. Níže je tedy uveden příklad několika provinění a trestů za ně, stejně tak jako postoje mladistvých k proviněním, kterých se dopustili, a trestům za ně.

I. ČÁST

Přestože řízení proti mladistvému je neveřejné a zákon taxativně upravuje přítomnost osob v rámci hlavního líčení před soudem (v zájmu mladistvého je prolomena zásada veřejnosti řízení před soudem zakotvená jak v trestním řádu, tak v ústavě), z mé vlastní zkušenosti mohu uvést následující:

měla jsem přítele, který byl jako mladistvý stíhán pro provinění vydírání *podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. c) trestního zákona spáchaného formou spolupachatelství podle § 23 trestního zákona, provinění loupeže podle § 173 odst. 1 trestního zákona. v jednočinném souběhu s proviněním narušování domovní svobody podle § 178 odst. 1 trestního zákona spáchaného formou spolupachatelství podle § 23 trestního zákona, a projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka podle § 404 trestního zákona. Podle mých informací se měl jednání uvedených v žalobním návrhu státního zástupce dopustit tím, že společně s kamarádem přepadli člověka, kterého odvěkli k němu domu, kde ho poté drželi a nutili ho, aby jim vydal marihuanu, kterou měl doma mít, neboť se jednalo o dealera drog.*

Já jsem informace získala přímo od svého bývalého přítele. Sdělil mi, že byl stíhán pro loupež, neboť dealer sdělil policii, že mu byla odcizena finanční hotovost, nikoliv marihuana.

Za tato uvedená provinění byl můj bývalý přítel rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 uznán vinným a odsouzen k úhrnnému trestnímu opatření odnětí svobody v trvání 30 měsíců. Výkon trestu byl však odložen podle § 33 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. na zkušební dobu tří let. Současně mu byla podle § 22 odst. 1 písm. a), b) zák. č. 218/2003 Sb. uložena ochranná výchova a podle § 70 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku byl odsouzen k trestu propadnutí věci - revolveru. Toto je v rozsudku soudu

přesně specifikováno, aby nemohlo dojít k záměně věci. V rozsudku je uvedeno následující: "*revolver černé barvy zn. Olympie 6 cal. 22 se stříenkou omotanou černou lepící páskou a 1 ks náboje včetně textilního pouzdra černé barvy zn. Dasta*". Dále mu byla rozsudkem uložena povinnost uhradit poškozenému škodu ve výši 14 000,- Kč.

Podle informací, které mám, byl vazebně stíhán, neboť byl problémovým již před dosažením patnácti let věku. Tudíž byl po dobu několika měsíců vazebně stíhán a následně souzen. Trest mu byl ukládán s přihlédnutím k sazbám ukládaným osobám ve věku do osmnácti let, tedy osobám mladistvým.

V rozporu se zákonem a především neúčelnost spatřuji též v uložení trestu v podobě náhrady škody, neboť jako mladistvý, který je studentem střední školy, nikoliv zaměstnanou osobou, nemá žádný přísun financí a jen toto může vést k další trestné činnosti například v podobě krádeží, které mu bohužel nejsou úplně neznámou činností.

Od svého bývalého přítele též vím, že během doby, kdy byl mladiství, se dopustil ještě několika dalších provinění a byl stíhán pro nebezpečné pronásledování, vyhrožování a pro ublížení na zdraví, a také loupežní přepadení.

Je tudíž velice zarážející, že dosud nebyl odsouzen k trestu odnětí svobody nepodmíněně. Pokaždé mu byl uložen trest odnětí svobody, avšak s uložení zkušební doby. Za dobu, kdy byl ještě mladiství, byl 4krát ve vazbě, ať už ve Vazební věznici Pankrác či Ruzyně. Nikdy však nenastoupil do výkonu trestu, pouze do výkonu vazby. V tomto soudním rozhodování tedy pozoruji rozpor se zněním zákona, neboť dle zákona by při porušení podmíněně odloženého výkonu trestu odnětí svobody, by měla nastat přeměna trestu v jeho původním znění, totiž k odnětí svobody nepodmíněně. Můj bývalý přítel měl několik podmíněně odložených trestů zároveň a ani jednou nedošlo k přeměně trestu na trest odnětí svobody.

V době, kdy jsem se s mladistvým seznámila, byl ve zkušební době hned tři podmíněně odložených trestů. Až do doby, než jsme se seznámili, jsem žila v domnění, že pokud je člověk v podmínce a spáchá nějaký další přečin či trestní čin, je odsouzen k trestu odnětí svobody. Nyní však z vlastní zkušenosti vím, že to takto nefunguje. S čímž však tedy zásadně nesouhlasím, neboť každý, kdo mého bývalého přítele zná, ten ví, že není zdravotně úplně v pořádku, a to zejména po psychické stránce. Jako nezletilý byl odebrán z péče rodičů, neboť jednoznačně jeho výchovu nezvládali. Byl taktéž umístěn do diagnostického ústavu, odkud utekl a ani za tento útěk nebyl řádně potrestán. Zkrátka

mu bylo umožněno chovat se tak, jak on chtěl bez jakýchkoliv následků. Už jako teenager se pral a kradl. Poté se to jen stupňovalo a v patnácti letech byl poprvé ve vazbě.

Je jednoznačné, že takovýto člověk není úplně v pořádku a vím, že svého chování nelituje a žije v domněnání, že je takto vše v pořádku a může prakticky vše, neboť mu dosud vše prošlo. Všechny tyto okolnosti, jeho přístup, a taktéž i jeho postoj, vedli k ukončení našeho vztahu. Jsem přesvědčena o tom, že soud v jeho případě značně pochybil zejména ve věci ukládání trestů. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže jasně říká, že každý mladistvý musí být posuzován zcela individuálně, je nutné zkoumat jeho chování, zdravotní a psychický stav. Byli prováděny nejrůznější psychická vyšetření, kde byla zjištěna jeho emoční plochost, zvýšená agresivita, odmítání sociálních norem a tak dále, ale nikdy nebylo soudem nařízeno jakékoliv opatření, aby se tento člověk běžným normám naučil. V posudku je prý též uvedeno, že toto není způsobeno žádnou psychickou ani jinou chorobou, tudíž toto není léčitelné. A právě proto jsem toho názoru, že pokud soud odmítal řešit jeho nezákonné chování umístěním to léčebného zařízení, pak měl být umístěn alespoň do výchovného zařízení, odkud by nemohl utéct. Popřípadě do výkonu odnětí svobody, neboť pokud tento člověk nelze z jeho chování vyléčit terapií či medikací, pak je jediná možnost, a to ho řádně potrestat, aby si uvědomil následky svého chování. Toto je poslední možnost, kterou si myslím, že měl soud zkusit.

Na druhou stranu podle toho, co jsem se od tohoto člověka dále dozvěděla, nesouhlasím s tím, že by trest odnětí svobody byl jednoznačně ponaučením. Možná ne v každé věznici, ale určitě ve Vazební věznici Ruzyni, mají vězni celkem volný program a dalo by se říci, že jim zde nic nechybí. Dostanou zde najíst, mají kde spát, mají se kde vykoupat, sport zde také mohou provozovat a televize na cele také není ničím výjimečným. Taktéž se na hodinu denně vězni dostanou ven, byť pouze v prostorách věznice, nicméně nejsou jen zavřeni mezi čtyřmi stěnami.

Z vyprávění též vím, že lze ve vězení mít herní zařízení PSP. O zábavu tedy mohou mít vězni skvěle postaráno. Samozřejmě toto záleží na blízkých vězňech, zda mu takovýto přístroj poskytnou, či nikoliv. Ve věznici též funguje kantýna. Pokud mají vězni na svých účtů peníze, mohou si zde zakoupit, co potřebují (ať už jde o potraviny, pití, drogerii či potřeby ke korespondenci), což představuje značný komfort z mnoha.

Dále také mohou vězni používat telefonní zařízení. Ve věznici je umístěna telefonní budka, ze které mohou vězni, kteří mají telefonování dovolené, volat mimo věznici. Samozřejmě to není umožňováno každý den, ale z vlastní zkušenosti vím, že dvakrát týdně to není problém.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že program ve věznici není úplně tak přísný a výchovný, jak stanovuje zákon, který říká, že pobyt ve vězení by měl vězně inspirovat k tomu, aby žili řádný život. Zatímco ti celý den leží a nemají žádné starosti. Vězni by se podle mne měli podílet na chodu věznice, zejména na opravách, úklidu, vaření apod. Ve věznicích by měli být povinné programy pro vězně, kde by byli učeni k běžným společenským normám. Dle mého názoru by měla ve věznicích probíhat též výuka, pokud není některý z vězňů vzdělán, pak by mu mělo být poskytnuto vzdělání. A to ne pouze dobrovolně. Je jasné, že pro vězně je mnohem pohodlnější celý den proležet než mít nějaké povinnosti, a to je právě to, co se mi na chodu věznic rozhodně nelíbí. Vězni můžou, ale nemusí. Myslím, že by každý z vězňů měl mít nějakou povinnost, muset něco dělat. Ve věznicích by tedy měli fungovat nejen vzdělávací programy, ale také by zde měla fungovat pro každého pracovní povinnost.

Vězni mají dále povolené návštěvy, a to 2krát za měsíc. Tyto návštěvy trvají dvě hodiny a konkrétně ve Vazební věznici Ruzyně probíhají přes 30 cm vysoké sklo, přes které není možný fyzický kontakt s vězni. Při výkonu trestu odnětí svobody je to jedna návštěva měsíčně na 4 hodiny.

Ráda bych dále podotkla, že v zákoně č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů je zmínka o tom, že soud ukládá trest odnětí svobody pouze u zvláště závažných případů a snaží se zejména ukládat jiné tresty, aby nedocházelo k omezení rozvoje a vývoje mladistvých. Z čehož vyplývá, že se snaží co nejméně zasahovat do jeho vzdělání atd. To však zcela jistě nebylo aplikováno u mého bývalého přítele, neboť byl 4krát ve vazbě, a to vždy v době, kdy byl umístěn do vazby, studoval střední školu. Tímto mu tedy soud bránil ve vzdělání, někdy i po dobu několika měsíců. Po jeho propuštění poté nenásledovalo nic jiného, než ukončení studia ze strany školy. Nedošlo tedy ani na jedné ze tří středních škol k řádnému dokončení studia. Můj bývalý přítel má tedy ve svých dvaceti letech pouze základní vzdělání.

Toto mi přijde v rozporu se zákonem, neboť byl vždy několik měsíců ve vazbě, a následně došlo k jeho propuštění a následnému ukončení studia. Takto se to opakovalo třikrát.

Dle mého názoru by nebylo na škodu nechat mladistvého alespoň jednou trest vykonat, neboť by to pro něj bylo „nejspíše“ ponaučením. Takový postup, kdy je ve vazbě a následně propuštěn, mi přijde jako naprosto nesmyslný a zbytečný. A o to více, pokud se tento postup opakuje několikrát a není nijak přínosný. Takto si onen mladistvý myslí, že mu vždy vše projde a maximálně dostane jen další podmíněně odložený výkon trestu.

Mělo by tedy docházet k podrobnějšímu zkoumání chování mladistvého a následnému zvážení, který z možných trestů by mohl být nejúčinnější.

V případě této recidivy, byť se dopouštěl různých provinění, tedy rozhodně nesouhlasím s neustálým podmíněným odkladům trestu odnětí svobody. U takového člověka, je jasně vidět, že má problémy s dodržováním veškerých norem a neustále porušuje zákon. Podmíněné odklady trestů jsou v jeho případě naprosto neúčelné a zejména nejsou výchovné, i když by právě dle zákona měl trest působit na mladistvého tak, aby vedl řádný život a nedopouštěl se nadále protiprávní činnosti.

II. ČÁST

V souvislosti se svým bývalým přítelem jsem se též mohla seznámit ještě s jedním člověkem, který byl trestán jako mladistvý. Tohoto člověka bych ráda, v rámci své práce, nazývala jako K. Rozhodla jsem se s K. udělat krátký rozhovor, abych slyšela zkušenosti a názory přímo člověka, který má s trestním procesem jako mladistvý přímé zkušenosti. Proto jsem zde, do této části, zařadila rozhovor s tímto člověkem, který se nachází níže.

ROZHOVOR:

1. V kolika letech si se dopustil provinění, za které jsi byl souzen?

V současné době je mi 22 let a poprvé jsem měl problémy se zákonem, když mi bylo 16 let. Tenkrát jsem byl mladý a chtěl jsem vypadat před ostatními jako frajer, tak jsem dělal různé kraviny.

2. Byla to tvá první rozepře se zákonem?

Ne, tohle bohužel nebylo poprvé. Už dřív jsem měl nějaké problémy, de facto kvůli tomu samému. To se ale nakonec nijak neřešilo. Domluvili jsme se s klukama a majitelem budovy, kterou jsme posprejovali, že to dáme do pořádku. Takže se to před policii nakonec vůbec neřešilo.

3. V době, kdy si byl poprvé trestán jsi žil v úplné rodině? (matka, otec, sourozenci)

Ne, v té době jsem žil pouze s matkou. Vlastně jsem nikdy nevyrůstal v pořádné rodině, protože od nás otec odešel, když jsem byl ještě malý. Bylo mi šest let, když odešel. Tenkrát jsem ho odepsal. Mám teda celý život jenom matku, protože nemám ani žádné sourozence. Možná i kvůli tomu, že jsem byl tak nějak rozmazlovaný, jsem dělal od malička takový kraviny. Vím, že to se mnou máma neměla lehký. Využíval jsem toho, protože jsem věděl, že na mě máma nestačí.

4. O jaký druh provinění šlo?

Šlo o grafity, kde jsme sprejovali na zeď na jedné tramvajové zastávce. A vím, že jsem byl souzen podle § 257 písm. b) trestního zákoníku. Vím, že mi hrozil asi rok v kriminále. Celkem jsem se tenkrát bál.

5. Jakým způsobem se o tomto dozvěděl orgán činný v trestním řízení?

Když jsme to sprejovali. Bylo to u jedné zastávky. Už jsme to měli hotové a kamarád tem dodělával "podpis". Čekali jsme tam na tramvaj a místo ní přijela policie, naložila nás do auta a už jsme jeli.

6. Byl jsi v cele předběžného zadržení? Popřípadě jak dlouho?

Ano, byl jsem tam zavřený asi 12 hodin.

7. Jak s tebou zacházeli během pobytu v cele předběžného zadržení?

Chovali se k nám slušně. Akorát jsme nedostali žádné jídlo a ani žádné pití, na to, jak dlouho jsme tam byli. Pamatuju si, že jsem měl hrozný hlad, tak jsem se ptal, jestli bych neměl něco dostat a jen se mi vysmáli. Takže jsem tam byl zavřený půl dne bez jídla a pití.

8. Jak celé řízení probíhalo?

Když nás sebrali na té zastávce, tak nás odvezli na výslech. Tam jsem strávil asi dvě nebo tři hodiny. Ptali se mě na různé věci třeba ohledně mých kamarádů a tak. Neodpovídal jsem na všechno. Pak nás odvezli na CPZ (celu předběžného zadržení). Tam jsem byl asi 12 hodin. Pamatuju si, že to bylo na den apríla. Volali mámě, že jsem zadržen, a že si pro mě musí přijet. Ona si ale myslela, že si z ní dělám s kamarády srandu a položila telefon. Pak si ho vypnula. No až po několika hodinách zjistila, že nejsem doma a nemohla mě nikde sehnat. Tak volala na policii a tam jí sdělili, že jsem opravdu zavřený na CPZ, tak si pro mě přijela. Pak jsem byl ještě asi jednou nebo dvakrát na výslechu a asi po třech měsících mi přišlo domů rozhodnutí, že to proběhlo samosoudem.

9. Jak s tebou policie zacházela při výslechu?

Docela normálně. Neměl jsem s nimi žádný problém. Jen asi čekali, že budu práskat na své kamarády, ale to jsem neudělal. Možná proto mě pak drželi na té CPZ, nevím. Ale nenadávali mi, ani mě nebili. Chovali se fakt slušně.

10. Byl výslechu přítomen OSPOD - Orgán sociálně-právní ochrany dětí?

To vůbec nevím co to je. Myslím si, že tam nikdo takový nebyl. Jen nějaký policista. Jen vím, že jsem potom musel kvůli tomuhle na sociálku. Ptali se mě tam, proč jsem to udělal a tak.

11. Byl jsi umístěn do vazby?

Ne, to jsem nebyl. Ve vazbě jsem nikdy nebyl a jsem za to rád. Stačila ta CPZ.

12. Jakým způsobem probíhalo další řízení poté, co tě propustili z CPZ?

Jak jsem už říkal, přijela pro mne matka, pak jsem musel na sociálku vysvětlit, proč jsem to udělal a jestli mám problémy ve škole nebo doma s mámou. Potom jsem byl ještě na nějakém výslechu. Poté dorazilo už rozhodnutí od soudu. Tam jsem vůbec nebyl, protože to bylo rozhodnuto samosoudem.

13. Nenarušilo toto řízení o provinění tvou školní docházku?

Ne, to určitě ne. Jen na výslech jsem musel v době, když jsem měl školu. Jinak jsem nebyl, co se týče školní docházky, nijak omezen.

14. Dostudoval si střední školu?

Ano, tu jsem dostudoval. Potom jsem zkoušel i vyšší odbornou školu, ale to mě už nebavilo. Nejsem zrovna studijní typ.

15. Měl si svého právního zástupce? Vlastního nebo ex offo?

Neměl jsem žádného. Asi jsem ho ani nepotřeboval, když se rozhodovalo samosoudem.

16. Jak dlouho trval proces od sdělení podezření o spáchání provinění do vydání rozsudku?

Celé to trvalo asi tři měsíce, přišlo mi to celkem rychlé.

17. Víš, z jakého důvodu bylo vydáno rozhodnutí samosoudem?

To netuším, asi proto, že nás chytli u toho. Ale fakt nevím proč.

18. Jaký trest ti byl uložen?

Už při výslechu jsem sám navrhoval, že to dáme do pořádku, umyjeme to nebo popřípadě zaplatíme škodu. Nakonec jsem za to dostal na 1 rok podmínku a k tomu ještě 6 000,- Kč pokutu. Tu za mě máma hned zaplatila.

19. Využíval si opravných prostředků po vydání rozhodnutí?

Nevyužíval, byl jsem rád, že jsem z toho vyváznu relativně lehce. Pokutu máma zaplatila a podmínka je v pohodě.

20. Je tento trest pro tebe ponaučením?

Popravdě řečeno ne. Ani jsem si nějak neuvědomoval, že jsem v podmínce. A pokuta pro mě nic neznamenala. Možná kdybych během podmínky provedl nějakou hloupost a nakonec mi jí přeměnili, pak bych si možná příště rozmyslel, co dělám, ale takhle to pro mě ponaučením moc není.

21. Zdá se ti trest přiměřený?

Asi ano. Jsem rád, že jsem nemusel jít do kriminálu.

22. Stěžuje ti uložený trest nějaký další život? Případně jak?

To rozhodně ne. Podmínka už mi skončila, takže mi to do současného života nijak nezasahuje. Sice už mám zase další, ale ta se nijak netýká tohoto případu.

23. Když to tak shrnu, tak si se dopustil provinění, dostal si trest, ale nijak tě to neodradilo od spáchání dalšího provinění. Je to tak?

V podstatě to tak je. Asi kdybych dostal nějaký přísnější trest, tak bych si to příště rozmyslel, než něco udělám. Ale takhle mi to tak nějak prošlo a nijak se mě to nedotklo. V 16 letech jsem byl za frajera a s podmínkou ještě za většího. Vůbec jsem to nebral jako něco, co by bylo špatně. Teď bych to možná udělal znova, jen líp. Tak, aby nás nechytli.

Po rozhovoru s K. jsem se opět jen utvrdila v názoru, že jsou mladistvým tresty ukládány příliš nízké a rozhodně ne nijak motivační. Mnoho mladistvých se dopouští provinění právě z toho důvodu, že se chtějí "vytáhnout" před kamarády, což je asi zásadním problémem dnešní společnosti. Tím, že jsou různé majetkové rozdíly ve společnosti, mají jedni vše a druzí nic. Tento problém je asi neřešitelný, nicméně jsem toho názoru, že je toto hlavním důvodem pro páchání trestné činnosti. Lidé se snaží vyrovnat druhým a neumí se smířit s tím, že jsou zkrátka jiní a mají jiné majetkové poměry. Dnešní doba už je prostě taková.

Svou zásluhu má výchova a prostředí, ve kterém dítě žije. Pokud rodina nefunguje tak jak by měla, pak toto může na dítě zanechat stopu. U K. to byla neúplná rodina a vědomí, že s ním matka nic nezmuže. Pro matku, která musí sama vychovávat potomka, to jistě není lehká věc, nicméně není možné, aby si dítě dělalo, co se mu zamane jen proto, že z matky nemá respekt a počítá s tím, že maximálně dostane pár facek, které ostatně "nějak přežije". Na případu K. je ukázkově vidět, jak je v rodině potřeba, aby jeden z rodičů držel nad dítětem pevnou ruku a jasně mu dal najevo, co si může a co nemůže dovolit. Neúplné rodiny jsou tedy co do výchovy dítěte značně problémové.

Na tomto případě je také jasně viditelné, že se mladiství vůbec nebojí páchat trestnou činnost přímo na veřejnosti, kde je může kdokoliv vidět. Fakt, že mladiství sprejovali na veřejnosti, konkrétně tedy na tramvajové zastávce, o tom dost jasně svědčí. V tomto jejich riskování je jistě velká míra adrenalinu, nicméně určitě by se našla i jiná příležitost, jak tohoto pocitu docílit, například při určitých druzích sportu. Děti by tedy měly být vedeni k jakékoliv zájmové činnosti, která jim přivede pocit vnitřního uspokojení. Ať už jde o bojové sporty či jakoukoliv jinou činnost, každému dítěti by mělo být dopřáno dělat něco, co ho bude bavit, čím vyplní svůj volný čas, aby následně již nezbyval čas na to, dělat takovéto hlouposti.

V zákoně o soudnictví ve věcech mládeže je vyzdvihován názor, že odnětí svobody pro mladistvého může mít fatální následky co do jeho dalšího vývoje. Zde je však názorná ukázka, že v některých případech je toto jediný trest, který by mohl přinést mladistvému nějakou formu ponaučení. Nikdo nechce být vězněm, ale dokud k tomu nedojde, pak mladistvý nemá důvod neriskovat.

Dále je zákonem také dáno, že ve věcech trestního řízení mladistvého je postupováno podle zvláštních předpisů, jako například, že musí být řízení přítomen OSPOD. V uvedeném rozhovoru však K. uvedl, že v jeho případě u výslechu byli pouze policisté. Byť takto odpověděl, dle zákona toto není možné, neboť u výslechu mladistvého musí být výslechu přítomen OSPOD a taktéž jeho právní obhájce. Jistě je každému jasné, že v 16-ti letech ani není mladistvý právně znalý natolik, aby se mohl v řízení zastupovat sám a sám hlídat a bránit svá práva. Ani mnoho dospělých nemá právní znalost na takové úrovni, aby byli schopni rozpoznat, co je jejich právem a jejich povinností, natož šestnáctiletý mladistvý. Myslím si tedy, že K. pouze zapomněl, že výslechu byly přítomny i jiné osoby.

Je také pozoruhodné, že byl K. umístěn do cely předběžného zadržení, a to na dobu asi 12 hodin a nebylo mu během této doby poskytnuto žádné občerstvení. Je obecně známo, že mladiství jsou ve svém věku ještě ve vývinu, tudíž potřebují živiny k jejich růstu. Jistě, že mladistvý není umístěn do cely předběžného zadržení pro nic za nic a nebude mu tudíž poskytován hotelový servis, nicméně je nepřipustné, aby byl zadržován po dobu 12 hodin zcela bez pití a jídla.

Dále stojí za zmínku postoj mladistvého k uloženému trestu. Trest v podobě uložení pokuty je v tomto případě pro mladistvého naprosté "nic". A jsem si jistá, že nejen v tomto případě. Myslím, že ve většině případů je toto trestem spíše pro rodiče než pro samotného mladistvého. Většina mladistvých ještě studuje, tudíž nejsou výdělečně činní, a proto nemají finanční prostředky k uhrazení uložené pokuty. Pak tedy k tomuto úkolu přistupují rodiče mladistvých, kterým de facto nezbývá nic jiného, než za svého potomka pokutu uhradit. I v případě K. toto nebylo nijak výchovné, ani pro něj nepředstavovalo žádné ponaučení, neboť se ho to nijak nedotýkalo. Matka to zaplatila a tím to pro něj haslo. Naprosto špatný přístup. Podmínka pro mladistvého taktéž nepředstavovala žádný trest, neboť to není žádný faktický trest. Pouze postačí, že se nepřijde na žádné další provinění. Mladistvý se neuvědomují, že při jejím porušení

jim může hrozit trest odnětí svobody. Jak vyplývá z rozhovoru s K., teprve až výkon trestu odnětí svobody pro něj mohl být jakýmsi ponaučením. To je zřejmě jediný trest, kterého se mladistvý bojí, a který by mohl změnit jejich přístup k protiprávním činům. Jsem tedy toho názoru, že by měl být uplatňován ve větší míře, byť na kratší dobu.

Jak K. uvedl v rozhovoru, ani do budoucna mu tento trest nepřinesl žádné obtíže. Ve většině zaměstnání není nutné předkládat výpis z rejstříku trestů, tudíž o této jeho trestné činnosti nemusí nikdo vědět. Člověk tedy může žít v nějaké takové anonymitě a nikdo kolem něj nemusí vědět, čeho se v minulosti dopustil. Tento fakt má ale také více pohledů. Na jednu stranu pokud se člověk dopustí protiprávního jednání, kterého upřímně lituje, pak je na místě, aby mohl vést řádný život a nebyl omezován špatnou minulostí, se kterou se rozhodl skoncovat. Na druhou stranu se pak najdou i tací, kterým je všechno naprosto jedno a je pro ně výhodou, že nikdo o jejich minulosti neví. Můžou tak fungovat naprosto normálně, nejsou nijak omezováni. Tito pak ale většinou využívají svých kriminálních dovedností a nakonec stejně pokračují v trestné činnosti.

ZÁVĚR

Svou bakalářskou práci jsem psala s velkým zájmem, neboť mi je toto téma velmi blízké a již před studiem odborných materiálů jsem o něm měla dosti široký přehled, neboť se toto téma dotýká mého bývalého přítele. Měla jsem tedy již dříve možnost nahlédnout do dokumentů týkajících se trestního řízení ve věcech mladistvých.

Práce je pojata jako naučný text, který by měl objasňovat jednak co je to trestní právo, a co do tohoto odvětví práva patří. Vymezuje též základní pojmy trestního práva, jako trestní čin atd., ale především se zajímá o trestní právo ve věcech mladistvých. Dále obsahuje reálný jednak můj pohled na trestání mladistvého a dále pak přímo pohled nebo spíše názor člověka, který byl jako mladistvý trestán.

Ve své práci jsem se tedy zabývala jak teoretickým nástínem trestního práva a porovnáním mezi trestním právem ve věcech dospělých a mladistvých, tak také praktickou ukázkou v podobě rozboru dvou případů mladistvých delikventů.

Během vypracovávání své bakalářské práce jsem si též všimla několika rozdílů ve výkladu trestního práva a v jeho aplikaci nebo spíše účinnosti v praxi. Dle trestního zákoníku by měly být tresty ukládány za účelem nápravy odsouzeného, avšak tento cíl není mnohdy splněn, neboť nelze s jistotou předem určit, který z trestů bude pro daného obžalovaného nejúčinnější. Někdy je zvolen mírnější trest, který není pro odsouzené žádným ponaučením. V případě, že je zvolen trest rádobý přísnější povahy, a to ve formě trestu odnětí svobody, ani ten nemusí být mnohým ponaučením, neboť režimy ve věznicích nejsou dostatečně přísné a vězni tak nemají žádné povinnosti.

Dále jsem po dokončení své práce dosti překvapena přístupem dvou zmíněných mladistvých ke svým činům a zejména trestům za ně. Tito mladiství nebyli nijak ponaučení a nebojí se porušit zákon znovu. Mělo by být zřejmě více zkoumáno chování a přístup mladistvého ke spáchanému činu před vydáním rozhodnutí a stanovení trestu. Je jasné, že mladistvý bude projevovat lítost a bude působit tak, že je ponaučen a že už se provinění nedopustí, nicméně takto by reagoval zřejmě každý, kdyby měl být za své jednání potrestán.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A. aj.: *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3 vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9.

KOVÁŘOVÁ, D. *Nad zákonem o soudnictví ve věcech mládeže z pohledu praxe. Právo a rodina*. 2004, roč. 6, č. 9, s. 1. ISSN 1212-866X.

FRYŠTÁK, M. *Možnosti postupu policejního orgánu před zahájením úkonů trestního řízení – je stávající stav vyhovující? Státní zastupitelství*. 2010, roč. 7, č. 5, s. 22-23. ISSN 1214-3758.

PAROULKOVÁ, V. *Vazba mladistvých podle zákona č. 218/2003 Sb. a k možnosti zjednodušení trestního řádu ve věcech vazby. Trestní právo*. 2004, roč. 9, č. 6, s. 13. ISSN 1211-2860.

SOTOLÁŘ, A. *K ochraně soukromí mladistvých podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Trestněprávní revue*. 2004, roč. 3, č. 4, s. 129. ISSN 1213-5313.

ŠÁMAL, P., a kol.: *Trestní řád I., II., III., Komentář*. 7. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013.

ŠÁMAL, P., a kol.: *Trestní zákoník I., II., Komentář*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012.

Seznam použitých internetových zdrojů

ASPI[databáze]. Verze 13+. Copyright © 2000 -2012 Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. Důvodová práva k návrhu zákona o soudnictví ve věcech mládeže

SEZNAM ZKRATEK

- CPZ - Cela předběžného zadržení
- OSPOD - Orgán sociálně právní ochrany dětí

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Veronika Barvíková

Obor: Právo v podnikání

Forma studia: Prezenční studium

Název práce: Trestní proces - mladiství

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 42

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 7

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 1

Vedoucí práce: JUDr. Jan Černý